

PRIJEVOZ ROBE, PUTNIKA I PRTLJAGE ŽELJEZNICOM

Organizacija željezničkog tržišta i izvori
prava

Odgovornost željezničkog prijevoznika za
putnike, prtljagu i robu

ORGANIZACIJA TRŽIŠTA

Željezničko tržište 1950-1990

- Željeznički prijevoznik – nacionalni monopol
  - Državno vlasništvo (prijevoznništvo + infrastruktura)
  - Gubitak tržišnog udjela u korist cestovnog prometa, gubici
  - Subvencije
- Strateško i političko značenje
  - Prijevoz sirovina – tarife (vrijednost robe)
  - Povezivanje teritorija – stanovništvo – politički značaj
  - Pretežito nacionalni prijevoz
  - Infrastruktura – prirodni monopol
  - = netržišno poslovanje, nema tržišne utakmice
- Različiti tehničko-tehnološki standardi
  - Ujednačavanje (**interoperabilnost**) neisplativa

Model vertikalne integracije

Nacionalni ŽP
monopol

Prijevoznačka
djelatnost

Upravljanje
infrastrukturom

Zahtjevi prava EU

- Stvaranje **Jedinstvenog tržišta** željezničkih usluga u EU
  - Tržišna utakmica, liberalizacija tržišta
  - Ukidanje nacionalnih monopola, ulazak stranih operatera
  - Jednaki, nediskriminacijski, transparentni uvjeti poslovanja
  - Ukidanje subvencija (čl. 107-109 UFEU)
  - Usklađivanje mjera za zaštitu potrošača i okoliša

ŠTO IZISKUJE

usklađivanje tehničkih, administrativnih i sigurnosnih propisa

1991: DIREKTIVA 91/440/EEC

- Podjela:
  - Upravljanje infrastrukturom
  - Prijevoznačka djelatnost
- Obavezno: računovodstveno razdvajanje poslovnih područja prijevoza i infrastrukture (potpore)
- Fakultativno: organizacijska i institucionalna podjela (spojena društva - holding)
- Pravo pristupa na infrastrukturu:
  - Pojedini ŽP u međunarodnom prijevozu: kombinirani prijevoz
  - Međunarodne grupacije: prijevoz putnika i tereta (zatvorena vrata u tranzitu)
- Neke države: značajno više od minimuma, liberalizacija
- HR: Zakon o Hrvatskim željeznicama 1994, Zakon o željeznici 2013

1995-6: Prvi koraci liberalizacije

- Direktiva 95/18 o licenciranju željezničkih operatera – za dobivanje pristupa infrastrukturi svih država članica prijevoznik mora imati dozvolu (licencu) koju mu izdaje nadležno tijelo DČ u kojoj je prijevoznik osnovan, uz uvjet udovoljavanja zajedničkim uvjetima (dobar ugled, financijska, tehnička i stručna sposobnost)
- Direktiva 95/19 o raspodjeli željezničkih infrastrukturnih kapaciteta i troškovima pristupa na trasu
- Direktiva 96/48 o interoperabilnosti Transeuropske prometne mreže velikih brzina
- ✓ Bijela knjiga 1996: *Strategija revitalizacije željeznica Zajednice*
  - ✓ Zdravo financijsko okruženje za operatere: prebacivanje dugova u poslovno područje infrastrukture – potpore
  - ✓ Prijevoznništvo na tržišnim osnovama = veća kvaliteta, manji troškovi
  - ✓ Razvoj PSO usluga: kontinuirana usluga putničkog prijevoza na nerentabilnim prugama

2001: Prvi infrastrukturni paket

1. *Direktiva 2001/12 kojom se mijenja Direktiva 91/440 o razvoju željeznica Zajednice*
2. *Direktiva 2001/13 kojom se mijenja Direktiva 95/18 o licenciranju željezničkih operatera (preciziranje uvjeta koji vrijede za cijelo područje EU i preciziranje postupka dobivanja EU licence)*
3. *Direktiva 2001/14 o raspodjeli željezničkih infrastrukturnih kapaciteta i nametanju pristojbi za uporabu željezničke infrastrukture te potvrđama o sigurnosti*
4. *Direktiva 2001/16 o interoperabilnosti transeuropskog konvencionalnog željezničkog sustava*

VAŽNOST: POČETAK POSTUPKA ZA OMOGUĆAVANJE SIGURNOG I NEOMETANOG PRIJELAZA VLAKOVA IZ JEDNE NACIONALNE ŽELJEZNIČKE MREŽE U DRUGU (UČINKOVITA UPORABA INFRASTRUKTURE BEZ DISKRIMINACIJE),

POČETAK STVARANJA KONKURENTNOG ŽELJEZNIČKOG PRIJEVOZA TERETA U EU

Situacija nakon Prvog paketa

Vrsta prijevoza	Ovlaštenik	Vrsta pristupa
Teret na prugama TEN-T	Pojedini ŽP	Liberalizirano
Kombinirani prijevoz tereta	Pojedini ŽP	Liberalizirano
Ostale pruge EU za prijevoz tereta	Međunarodne grupacije	Prijevoz u matičnim državama, tranzit u ostalima
Prijevoz putnika	Međunarodne grupacije	Prijevoz u matičnim državama, tranzit u ostalima

TEN-T NETWORK

2004: Drugi infrastrukturni paket

- 1. Direktiva 2004/51 kojom se mijenja Direktiva 91/440 o razvoju željeznica Zajednice*
- 2. Direktiva 2004/49 o sigurnosti na željeznicama Zajednice kojom se mijenja Direktiva 95/18 o licenciranju željezničkih poduzetnika i Direktiva 2001/14 o raspodjeli željezničkih infrastrukturnih kapaciteta i nametanju pristojbi za uporabu željezničke infrastrukture te potvrđama o sigurnosti*
- 3. Direktiva 2004/50 kojom se mijenja Direktiva 96/48 o interoperabilnosti transeuropskog sustava pruga velikih brzina i Direktiva 2001/16 o interoperabilnosti transeuropskog konvencionalnog željezničkog sustava*

Ciljevi Drugog paketa:

- DALJNI RAZVITAK USLUGE ŽELJEZNIČKOG TERETNOG PRIJEVOZA U EU NA TRŽIŠNIM (LIBERALIZIRANIM) OSNOVAMA**
- USPOSTAVA EUROPSKE AGENCIJE ZA ŽELJEZNICE I NEOVISNIH NACIONALNIH TIJELA ZADUŽENIH ZA SIGURNOST ŽELJEZNIČKOG PROMETA**

2007: Treći željeznički paket

1. *Direktiva 2007/59 o certificiranju strojovođa lokomotiva i vlakova na željezničkoj mreži Zajednice*

2. *Direktiva 2007/58 kojom se mijenja Direktiva 91/440 o razvoju željeznica Zajednice i Direktiva 2001/14 o raspodjeli željezničkih infrastrukturnih kapaciteta i nametanju pristojbi za uporabu željezničke infrastrukture te potvrđama o sigurnosti*

3. **Uredba 1371/2007 o pravima i obvezama putnika u željezničkom Prometu**

Ciljevi Trećeg paketa:

- **LIBERALIZACIJA MEĐUNARODNOG PUTNIČKOG PRJEVOZA**
- **ZAŠTITA PRAVA PUTNIKA**
- **HARMONIZACIJA STRUČNO-TEHNIČKIH STANDARDA ZA STROJOVOĐE I VLAKOVE**

Stanje liberalizacije nakon 3. ŽP

Vrsta prijevoza	Ovlaštenik	Vrsta pristupa
Prijevoz ROBE - Domaći i međunarodni-	Željeznički prijevoznik Zajednice	Liberalizirano: 2007 g.
Prijevoz PUTNIKA - Međunarodni -	Željeznički prijevoznik Zajednice	Liberalizirano: 1.1.2010.
Prijevoz PUTNIKA - Domaći (kabotaža) -	Željeznički prijevoznik Zajednice	NIJE LIBERALIZIRANO (liberalizacija provedena nakon implementacije 4. željezničkog paketa, 12/2019 g.)

2016: Četvrti željeznički paket - ciljevi

- 4 glavna cilja:
- Koherentan i jednostavan sustav odobrenja i dozvola
  - Cilj paketa je smanjiti administrativne troškove za željezničke kompanije i olakšati novim operatorima ulazak na tržište. Europska agencija za željeznice (ERA) postaje jedinstveno mjesto izdavanja potvrda za vozila i potvrda o sigurnosti za operatore.
- Učinkovita struktura
- Jačanje uloge upravitelja infrastrukture: osiguravanje potpune operativne i financijske samostalnosti od operatora željezničkog prometa. Upravitelji infrastrukture bi također kontrolirali sva područja ključna za željezničku mrežu, poput planiranja infrastrukture, vozni red, svakodobne aktivnosti i održavanje

■ Liberalizacija domaćeg prijevoza putnika od prosinca 2019. g.

- Prijevoznici mogu a) pružiti konkurentne usluge, poput nove linije putničkog prijevoza na određenoj ruti ili b) sudjelovati na natječaju za uslugu javnog željezničkog prijevoza (PSO) putem ugovora o javnoj usluzi (PSC) koji postaje obavezan u EU.

■ Zadržavanje kvalificirane i obučene radne snage

- Prepoznata je važnost privlačenja kompetentnog i motiviranog osoblja i radne snage na željznicu. Naročito, DČ mogu bolje zaštititi radnike kada se PSC prenose na novog ugovaratelja..

4. Željeznički paket - propisi

- Dva stupa propisa iz 4. Paketa: Tržišni stup i Tehnički stup
- Propisi iz Tržišnog stupa:

1. Uredba (EU) 2016/2337 Europskog parlamenta i Vijeća od 14.12.2016. o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) broj 1192/69 Vijeća o zajedničkim pravilima za normalizaciju računa željezničkih poduzetnika

2. Uredba (EU) 2016/2338 Europskog Parlamenta i Vijeća od 14.12.2016. o izmjeni Uredbe (EC) broj 1370/2007, u pogledu otvaranja tržišta domaćeg željezničkog prijevoza putnika (Uredba uređuje pitanje sklapanja ugovora o javnoj usluzi domaćeg željezničkog putničkog prijevoza – tzv. PSO Uredba)

3. Direktiva 2016/2370/EU o izmjenama Direktive 2012/34/EU o otvaranju tržišta domaćeg željezničkog putničkog prijevoza i održavanju željezničke infrastrukture (tzv. Direktiva o održavanju)

CILJEVI Tržišnog stupa 4. Paketa:

DOVRŠITI POSTUPNO OTVARANJE SVIH VRSTA USLUGA ŽELJEZNIČKOG PUTNIČKOG PRIJEVOZA

UNAPRIJEDITI CJELOVITOST I ODRŽAVANJE INFRASTRUKTURE

UVESTI OBVEZAN JAVNI NATJEČAJ ZA UGOVORE O JAVNOJ USLUZI ŽELJEZNIČKOG PUTNIČKOG PRIJEVOZA

JACANJE ULOGE UPRAVITELJA INFRASTRUKTURE

Propisi iz Tehničkog stupa:

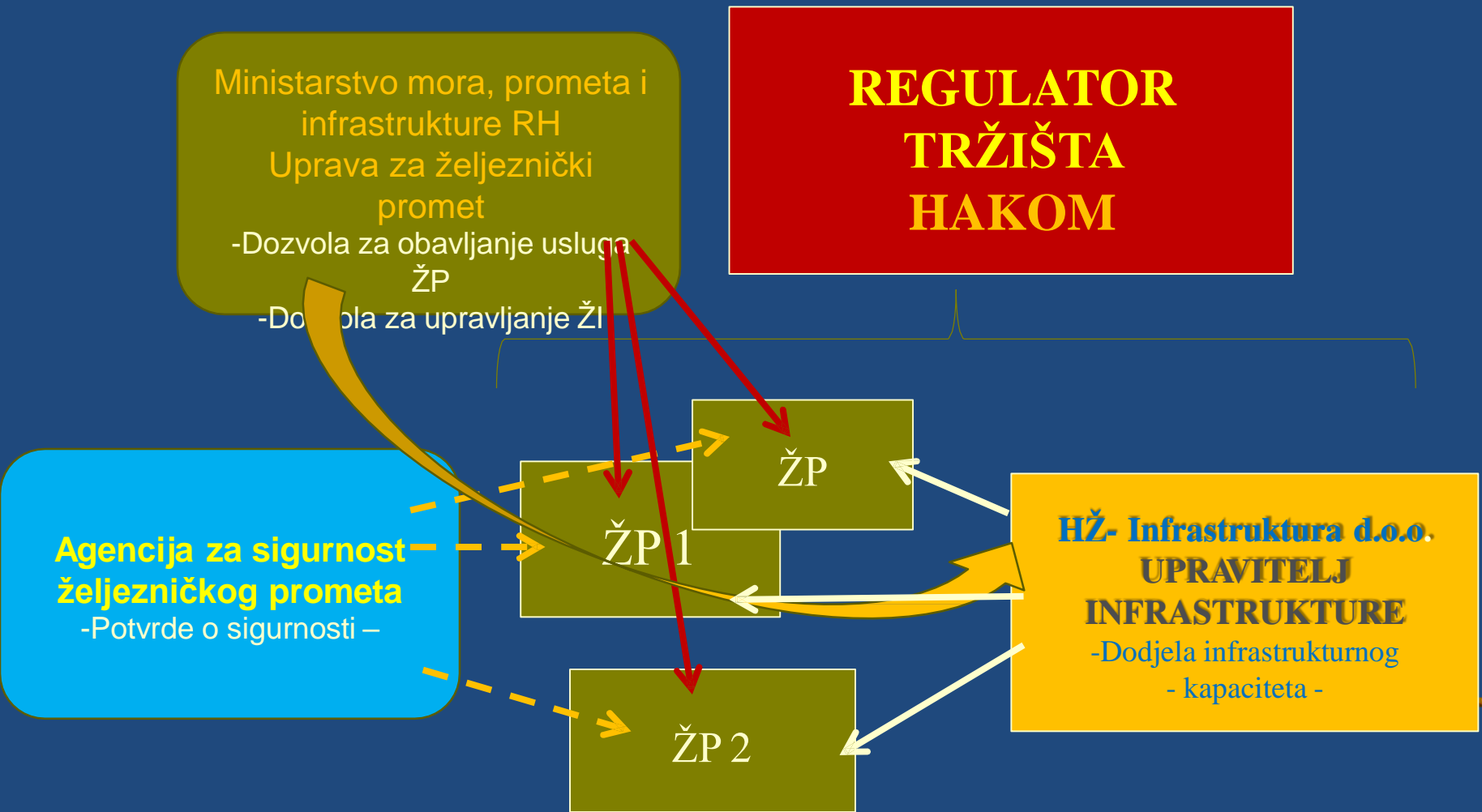
1. Uredba (EU) 2016/796 o Agenciji EU za Željeznice i stavljanju izvan snage Uredbe broj 881/2004
2. Direktiva (EU) 2016/797 Europskog parlamenta i vijeća od 11.5.2016. o interoperabilnosti željezničkog sustava u Europskoj uniji (preinaka)
3. Direktiva (EU) 2016/798 Europskog parlamenta i Vijeća od 11.5.2016. o sigurnosti željeznica (preinaka)

CILJEVI TEHNIČKOG STUPA 4. PAKETA:

- POBOLJŠANJE KONKURETNOSTI ŽELJEZNIČKOG SEKTORA
- SMANJENJE TROŠKOVA I ADMINISTRATIVNOG OPTEREĆENJA ZA ŽELJEZNIČKE PODUZETNIKE KOJI ŽELE DJELOVATI NA ČITAVOM eu TRŽIŠTU (Europska agencija za željeznice izdaje licence za pristup tržištu i sigurnosne potvrde, koje vrijede na području cijele EU, smanjenje broja obveznih nacionalnih propisa, kreiranje „One stop shop” za podnošenje zahtjeva za pristup tržištu; odlčivanje o zahtjevu na transparentnim i konzistentnim osnovama)

REZULTAT

- Model horizontalne integracije željezničkog poduzetništva

UGOVOR O PRIJEVOZU PUTNIKA I PRTLJAGE ŽELJEZNICOM

Izvori prava

- Međunarodni prijevoz:
  - Convention concerning International Carriage by Rail (COTIF), 1999.
    - Appendix A : CIV (*Uniform Rules concerning the Contract of International Carriage of Passengers by Rail*)
    - Appendix B: CIM (*Uniform Rules concerning the Contract of International Carriage of Goods by Rail*)
  - Domaći prijevoz:
    - Zakon o ugovorima o prijevozu u željezničkom prometu, NN 87/96 (*lex specialis*)
    - Zakon o obveznim odnosima – ugovor o prijevozu (*lex generalis*)

Unifikacija prava

- znatno teža međunarodna unifikacija
    - značaj zaštićenog dobra
    - razlike u nacionalnim pravima, otežana ratifikacija
    - nemoguć konsenzus o temeljnim teoretskim i materijalnim pitanjima
  - metoda unifikacije raznih verzija CIV-a:
    - unifikacija samo nespornih pitanja
    - upućivanje na nacionalno pravo u ostalom
-

Rezultat

- Sporna pitanja:

Konvencijski (COTIF – CIV) minimum
+
nacionalni zakon maksimum

Izvor obveze

■ sporno – usporena međunar. unifikacija

UGOVOR O PRIJEVOZU
povreda sporedne
ugovorne prestacije
(očuvanje tjelesnog
integriteta putnika)

IZVANUGOVORNA ODGOVORNOST
GRAĐANSKI DELIKT
prometna nezgoda

PITANJE TEMELJA ODGOVORNOSTI !
PRETPOSTAVLJENA KRIVNJA

OBJEKTIVNA
ODGOVORNOST

(većina pravnih poredaka)

Temelj odgovornosti

- Objektivna (kauzalna) odgovornost
  - COTIF, ZUŽP
- Povreda ugovorne prestacije
- Relativni kauzalitet
  - egzoneracijski razlozi – *numerus clausus*
- Pitanje solidarne odgovornosti više prijevoznika
  - objektivna odg. – samo prijevoznik na dionici štete
  - pretpostav. krivnja – svi prijevoznici iz 1 ugovora

Egzoneracijski razlozi

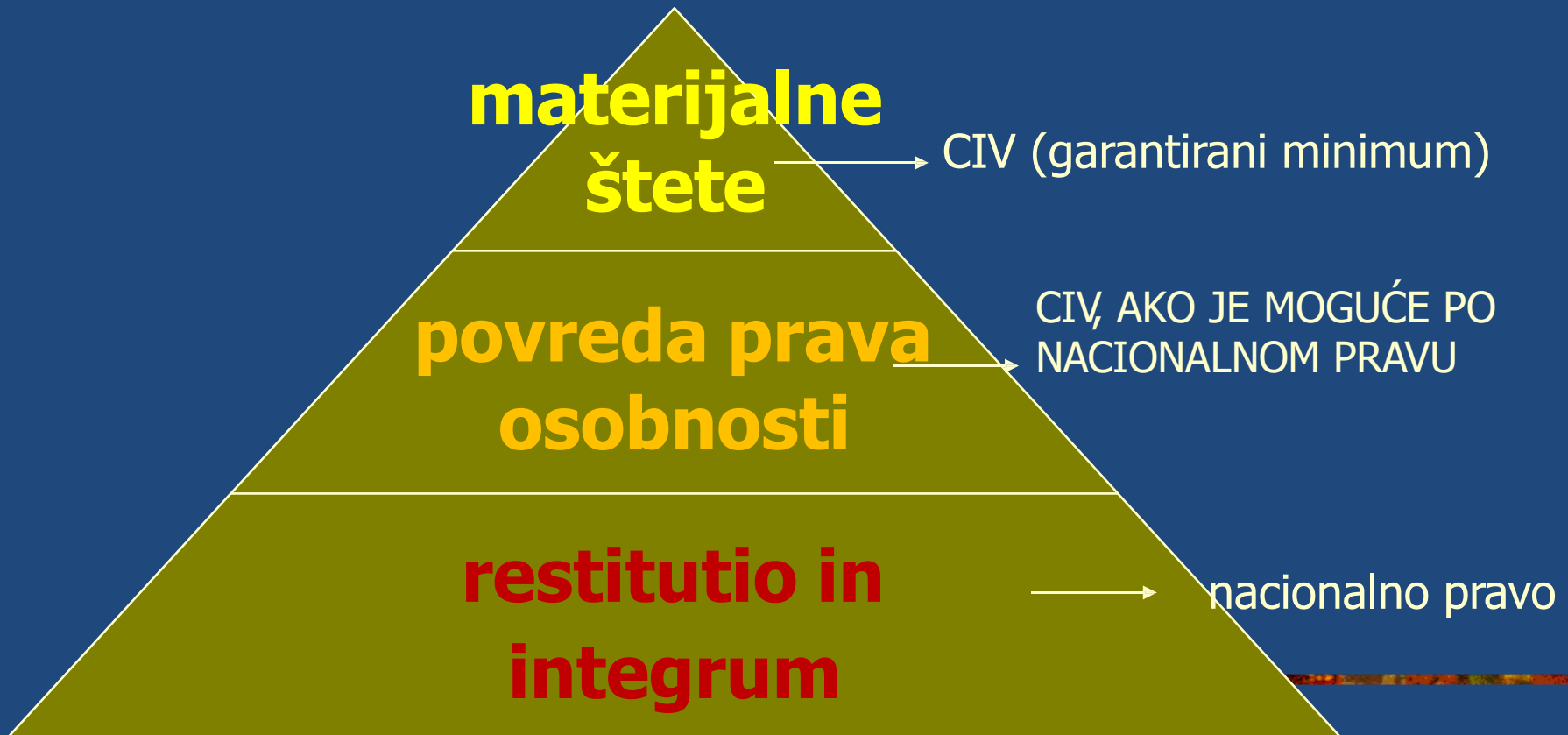
- Događaj koji ne potječe iz pogona (izvanjskost), neizbježan i čije posljedice željeznica nije mogla spriječiti

= VIŠA SILA (germanski koncept)

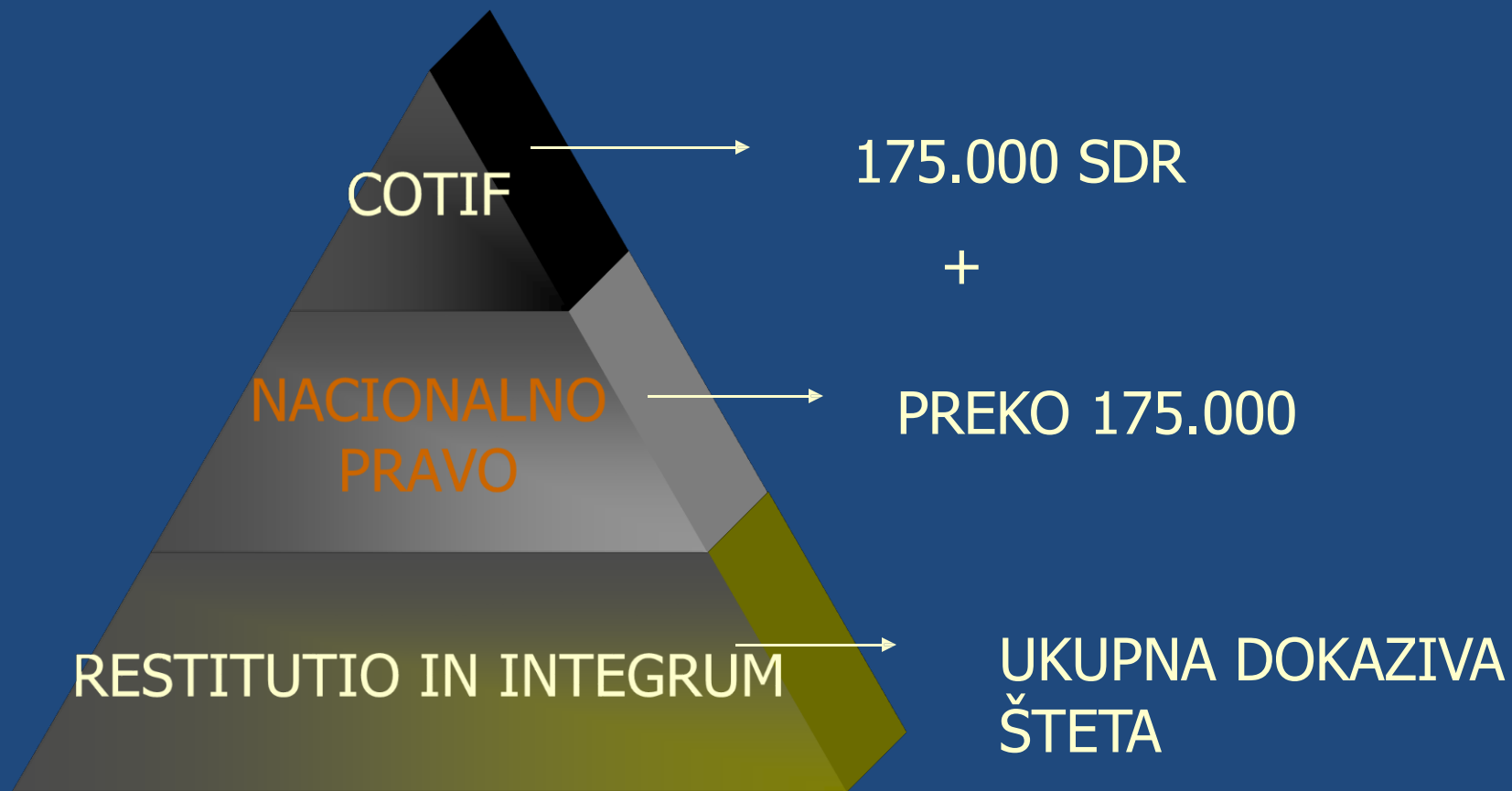
- podijeljena odgovornost u mjeri u kojoj je za nezgodu kriv putnik
- ponašanje treće osobe koje prijevoznik, uz upotrebu dužne pažnje nije mogao izbjeći
  - **PRAVNA FIKCIJA:** ne odnosi se na upravitelja infrastrukture; razlog-liberalizacija tržišta!

OPSEG NAKNADE ŠTETE

- najspornije pitanje obzirom na razlike nacionalnih pravnih poredaka

OGRANIČENJE ODGOVORNOSTI

ZUŽP

- Nema odredaba o opsegu šteta
- Nema odredaba o ograničenju

PRIMJENA ZOO
SUDSKA PRAKSA

odgovornosti prijevoznika

- Sudska praksa:
  - iznosi za invaliditet daleko niži od COTIF minimuma (55.000 SDR)

UREDBA EC 1371/2007 o pravima putnika u ŽP

- Sveobuhvatno uređenje prava putnika
  - Informiranje, sklapanje ugovora, izdavanje putne karte
  - Odgovornost prijevoznika za putnike i prtljagu
    - Anex I – Odredbe COTIF – CIV o odgovornosti prijevoznika za smrt i tjelesne povrede i zakašnjenje
  - Prava putnika smanjene pokretljivosti i posebnih potreba
  - Praćenje kvalitete usluge, upravljanje rizicima

PREGLED PUTNIČKIH PRAVA

VRSTA PRIJEVOZA po	Uredba broj	KORISNICI (PUTNICI)	“TRIGGER” DOGAĐAJ	PRAVA
ŽELJEZNICA	- 1371/2007 1999 COTIF CIV	- Usluga prijevoza u skladu s licencom za željezničke poduzetnike (<i>de facto</i> svaki putnik koji koristi uslugu željezničkog prijevoza u EU)	<ul style="list-style-type: none"> • Relevantno zakašnjenje (60 min), otkazivanje i propuštanje povezanog prijevoza • Smrt i tjelesne ozljede putnika 	<p>Pomoć, obroci, smještaj , primjena CIV-a +</p> <p>Preusmjeravanje i naknada za zakašnjenje 25% (60-119 min.)- 50% (min. 120 min) od cijene prijevoza (u novcu samo na zahtjev putnika) ili cjelovit povrat cijene prijevoza i povratak u početnu stanicu</p> <p>COTIF CIV (– 175 000 SDR)</p>

PRAVA PUTNIKA U ŽELJEZNIČKOM PRIJEVOZU

- Prema članku 32. CIV, željeznički prijevoznik se oslobađa svih obaveza naknade štete predviđenih CIV-om ako se otkazivanje, zakašnjenje ili propušten vezani prijevoz može pripisati:
  - Okolnosti koja nije povezana s željezničkom djelatnošću i koju prijevoznik, usprkos poduzimanju dužne pažnje nije mogao izbjeći i čije posljedice nije mogao spriječiti
  - Krivnji putnika
  - Ponašanju treće osobe koje prijevoznik, usprkos uporabi dužne pažnje, nije mogao izbjeći i čije posljedice nije mogao spriječiti (ne odnosi se na drugog prijevoznika koji koristi istu infrastrukturu)
  - Ta se oslobođenja ne primjenjuju u pogledu prava putnika (obaveza prijevoznika) predviđenih Uredbom (ECJ, C-509/11) – viša sila ne oslobađa obaveze povrata cijene karte
- Posebna prava za osobe s invaliditetom i osobe smanjene pokretljivosti
- Uredba se primjenjuje na nacionalni i međunarodni prijevoz unutar EU.
- Mogućnost odgode temeljem propisa države članice za nacionalni prijevoz na razdoblje od najduže pet godina koje se može dva puta obnoviti kao i za gradski prigradski i regionalni prijevoz (osim u pogledu odgovornosti prijevoznika za putnike i prtljagu, osiguranja, prava putnika s invaliditetom odnosno putnika smanjene pokretljivosti, obavješćivanja o pristupu željezničkim uslugama)
- Zakon o željeznici – izuzeća od strane RH
- Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti (HAKOM)
- <https://www.hakom.hr/default.aspx?id=7121>

PRAVA PUTNIKA U ŽELJEZNIČKOM PRIJEVOZU

PROCEDURA ZA ZAŠTITU POVRIJEĐENIH PRAVA

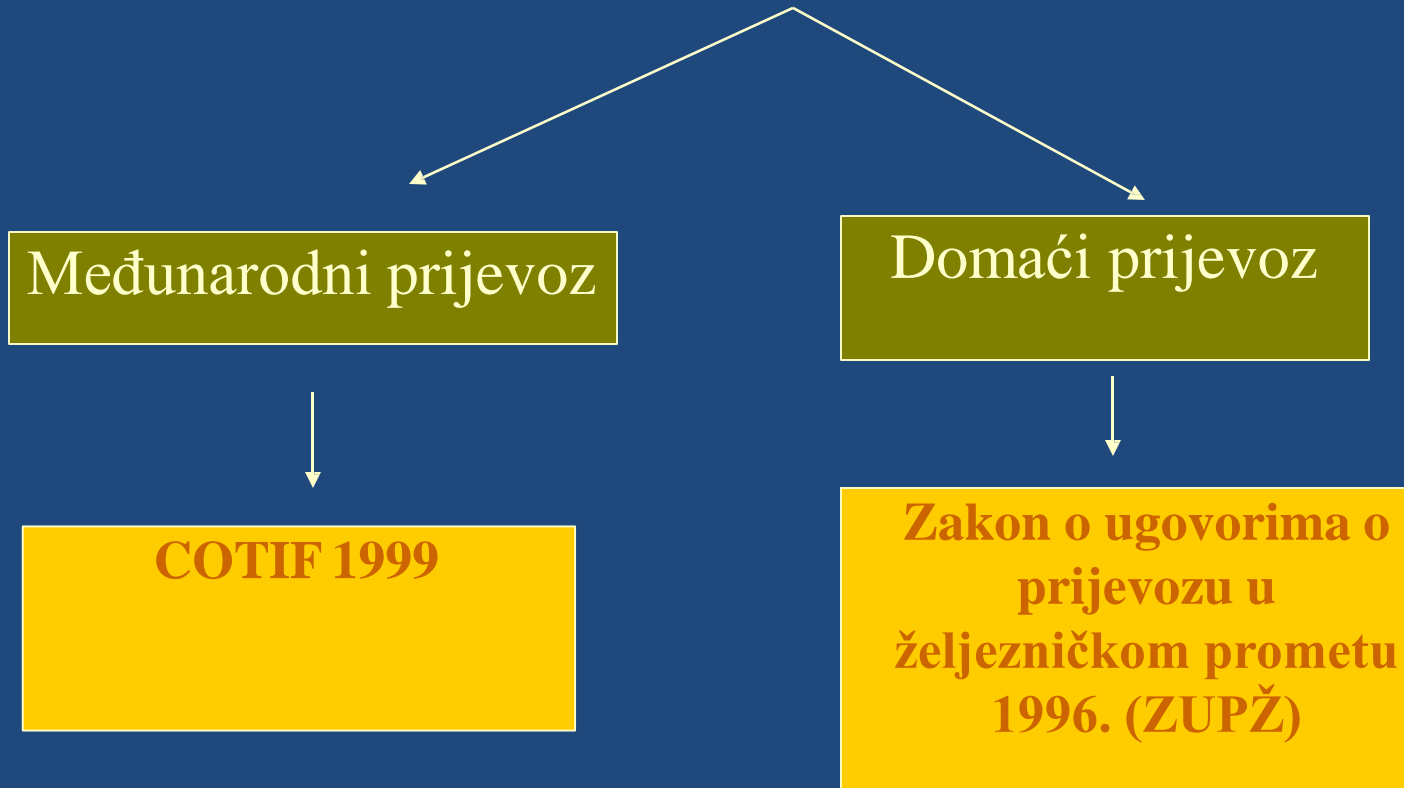
- Pisani prigovor željezničkom prijevozniku, u roku od 30 dana od dana saznanja za povredu prava (prigovor nije moguće podnijeti nakon proteka roka od 60 dana od učinjene povrede prava)
- Prijevoznik ima rok od mjesec dana od zaprimanja za odgovor (mogućnost produljenja do tri mjeseca uz prethodnu obavijest u roku od mjesec dana)
- Drugi stupanj:
  - a) Prigovor HAKOMU jer putniku nije odgovoreno u roku od 45 dana od podnošenja prigovora prijevozniku
  - b) Reklamacija povjerenstvu za reklamacije pri željezničkom prijevozniku i istovremeno prigovor HAKOM-u u roku od 15 dana od zaprimanja prijevoznikove odluke

UGOVOR O
PRIJEVOZU ROBE
ŽELJEZNICOM

Ugovor o prijevozu željeznicom -pravni izvori u RH-

Ugovor o prijevozu: COTIF 1980.

- Ugovor o prijevozu: REALAN
- Prijevozni dokumenti (TL, putna karta)
  - obvezno izdavanje, uniformnost
- Zakonska obveza prevoženja

ZUPŽ !

COTIF 1999.

- Ugovor: KONSENZUALAN
- Teretni list:
  - dokaz o sklopljenom ugovoru
  - fakultativno izdavanje (zahtjev)
  - slobodan sadržaj, forma (preporuka uniformnosti)
- Nema obveze prevoženja
- *Neusklađenost domaćeg i međunarodnog prava (jer ZUPŽ nije revidiran nakon donošenja COTIF 1999)*

Vrste šteta za koje prijevoznik odgovara

- potpuni ili djelomični gubitak robe
  - potpuno ili djelomično oštećenje robe
  - prekoračenje dostavnog roka; bez obzira na korištenu infrastrukturu (zakašnjenje)
-

Period odgovornosti

- od vremena preuzimanja do vremena isporuke
  - roba u isključivom posjedu prijevoznika
  - stroga odgov. od rimskog prava
    - “Receptum nautae, caupones, stabularii”
-

Vrsta (temelj) odgovornosti

- OBJEKTIVNA ODGOVORNOST (bez krivnje)
    - vlak: opasna stvar !
  - RELATIVNI KAUZALITET
    - egzoneracijski razlozi:
      - opći
      - posebne opasnosti
-

Opći razlozi oslobođenja od odgovornosti prijevoznika

---

1. krivnja imatelja prava / nalog;
2. mana robe
3. okolnosti koje prijevoznik nije mogao *izbjeći i čije posljedice nije mogao spriječiti*

Teret dokaza: prijevoznik:

1. postojanje egzoneracijskog razloga
  2. uzročna veza sa štetom
-

Posebne opasnosti

---

1. prijevoz otvorenim vagonima
  2. nedostatak / greška ambalaže za robu koja treba biti pakirana
  3. utovar pošiljatelj / istovar primatelj
  4. priroda robe koja ju posebno izlaže šteti
  5. neispravan, netočan, nepotpun broj ili opis koleta
  6. prijevoz živih životinja
  7. roba s pratnjom – rizik kojeg je pratitelj trebao otkloniti
-

- Razlog: iskustveno dokazan povećan rizik nastanka oštećenja/gubitka robe
- Logično: PO NE VRIJEDE kao razlog egzoneracije za zakašnjenje robe !
- Teret dokaza:
  - dokaz 1 razloga posebne opasnosti (TL !)
  - zakonska presumpcija da je šteta nastala zbog tog uzroka (*praesumptio iuris*)
- *moguć protudokaz: nemogućnost štete iz tog uzroka Ili dokaz nastanka štete iz uzroka za kojeg odgovara*

Iznos ograničenja odgovornosti

- **17 SDR / kg** izgubljene/ oštećene robe
- 1 SDR = 1,51 \$ (www.imf.org) COTIF '99 – lobiranje za povišenjem na 25 SDR
  - šansa – prije liberalizacije, u sustavu državnih subvencija
  - povećanje konkurentnosti željeznica u odnosu na cestovni prijevoz
  - PROPUŠTENO !
- ZUPŽ – do **2 kune/kg** izgubljene /oštećene robe

Neograničena odgovornost COTIF '80 – COTIF '99

- Dolus specialis
- Dolus principalis
- Dolus eventualis
- Culpa lata
- Culpa levis

COTIF '80
“culpa lata
dolo equiparatur”;
ZUPŽ

COTIF '99
(potrebna
svijest o
nepažljivom
ponašanju)